

Claudius Civilis, het gelukkig verloop dáár was te hoopgevend, dan dat men niet Claudius Civilis zou begrijpen als Vader Willem en zijn Batavieren als vertegenwoordigers van die kloekheid, eenvoud en burgerzin, die men bij zichzelf aanwezig of wenschelijk achtte en . . . die men zich ook zoo vaak reeds als typisch-Romeinsch had voorgehouden!

In het begin van den opstand had men Vader Willem en het door de Spaansche overheersching gekweld volk vergeleken, nu eens met Mozes en de onderdrukte kinderen Israël's, dan weer met het Bataafsche bendevoofd en zijn fiere volgelingen. Naarmate de tijden zich ontwikkelden diende zich echter nog een derde parallel aan, en zoo spraken omstreeks het midden van de volgende eeuw — wij zagen het reeds bij Vondel — de Hollanders wel nimmer over Rome en het Romeinsche imperium zonder het besef, dat hún Amsterdam, het gemeenebest en de cultuur van hún dagen zich gevoeglijk mocht stellen naast het groote voorbeeld, en dat de ontwikkeling van Rome's macht een treffende herhaling had gevonden in de opkomst van de Republiek der Vereenigde Nederlanden.

De Romeinen waren dus tegelijkertijd de groote voorgangers in de cultuur van het politieke en intellectueele leven, én de onderdrukkers der fiere voorouders naar den bloede. Maar wie zou meenen, dat het met elkaar in tegenspraak is, zich zoowel met de opstandelingen als met hun onderdrukkers te vereenzelvigen, heeft gerekend buiten de vindingrijkheid van het 17de eeuwsche vernuft . . . of moet men zeggen: buiten de allesomvattende parallelliteit van het geschiedgebeuren?

Was het niet evident, dat evenals men zelf niet tegen den landsheer in opstand was gekomen, maar uitsluitend tegen diens ontrouwe knechten, destijds de Batavieren alleen tegen de desbetreffende landvoogden, bevelhebbers en „presheeren" hun geweld hadden gericht? Men weet dat bovengenoemde fictie o.a. angstvallig gehandhaafd was in den stichtingsbrief der Leidsche Hoogeschool, aan de burgerij van die stad geschonken voor haar zelfopoffering en standvastigheid betoond bij het beleg van meer dan vier maanden. Men weet ook, dat in de 17de eeuw de stad algemeen vereenzelvigd werd met de voor 't eerst door Ptolomaeus genoemde stad *Βαταίων Ανγόδδων*.

Het is interessant te zien, dat de 16de eeuwsche schrijvers als Joh. à Leydis, Cornelius Aurelius, Heda, Snoy of Noviomagus er niet aan denken dit Lugdunum Batavorum met de goede stad Leiden te vereenzelvigen. Deze gelijkstelling — die weliswaar in de particuliere correspondentie der geleerden reeds een of tweemaal eer was voorgeslagen — wordt voor 't eerst openlijk uitgesproken in het zeer kort na het beleg geschreven „Discours du siège".

't Is alsof zich na de betoonde manhaftigheid de identificeering met een door de klassieke schrijvers overgeleverde stad plotseling als vanzelf aandient; alsof de zoo terecht verdiende roem door een ouden naam haar grootsten